

RAZVOJ NADALJEVALNEGA VOJAŠKEGA IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA ČASTNIKOV SLOVENSKE VOJSKE IN PRIMERJAVA Z NEKATERIMI TUJIMI IZKUŠNjami

DEVELOPMENT OF ADVANCED MILITARY EDUCATION AND TRAINING OF SAF OFFICER CANDIDATES AND A COMPARISON WITH OTHER COUNTRIES

.....

»Zmaga se nasmilja tistemu, ki predvidi spremembe v naravi vojne, in ne tistemu, ki čaka in se spremembam prilagodi, ko se že zgodijo.«

Giulio Douhet

P O V Z E T E K

Z vstopom Republike Slovenije v Severnoatlantsko zaveznitvo in EU se je vloga Slovenske vojske bistveno spremenila, prilagoditev novim razmeram pa zahteva od nje, da opravi kar štiri zahtevne procese: reorganizacijo, modernizacijo, profesionalizacijo in integracijo v zaveznitvo. Častniki so pri tem najpomembnejši in le njihovi ustrezni izobrazba in usposobljenost zagotavljata uspešno uresničevanje teh procesov. Na slovenski javni izobraževalni sistem in tudi na vojaške izobraževalne sisteme v Evropi ima velik vpliv bolonjska reforma. Avtor v članku analizira razvoj programov dopolnilnega vojaškega

izobraževanja in usposabljanja častnikov v Slovenski vojski ter primerja

prot ae78 2me s-5(r pr)-10(ime)(imeljiosavimi D(r)-5(ot ae78 2mi nekaski t)15(e)r pr)-

UVOD

Slovenska vojska se je z vstopom Republike Slovenije v Organizacijo severnoatlantskega sporazuma in Evropsko unijo znašla v okolju, ki od nje zahteva popolno preobrazbo oziroma preoblikovanje iz naborniške vojske v vojsko prostovoljcev in s tem štiri zahtevne procese: reorganizacijo, modernizacijo, profesionalizacijo in integracijo v zavezništvo. Procesi seveda niso enkratno dejanje, temveč so sorazmerno dolgotrajne aktivnosti celotne organizacije. V Slovenski vojski imajo pri tem nedvomno ključno vlogo častniki kot nosilci načrtovanja, organiziranja, vodenja in nadzorovanja teh procesov. Delavci v strukturah, ki se ukvarjajo z izobraževanjem in usposabljanjem častniškega kadra, se pri tem seveda sprašujemo, ali je način izobraževanja in usposabljanja častnikov v obliki in vsebinah, kot smo ga uresničevali do zdaj, še primeren in ali častnikom še daje potrebne kompetence za učinkovito in uspešno delovanje v novem okolju. Ali so stopnje izobraževanja primerno razporejene glede na karierno pot častnika v SV in ali ga ustrezno pripravijo za delo na naslednji razvojni stopnji? Kakšna je praksa v nekaterih drugih državah in kakšne primerjave lahko poiščemo?

Sestavek predstavlja razmišljanje Poveljniško-štabne šole (PŠŠ) kot neposrednega izvajalca programov nadaljevalnega vojaškega izobraževanja častnikov Slovenske vojske o teh vprašanjih. V PŠŠ programov seveda ne izvajamo ločeno, temveč smo del procesa preoblikovanja SV, vključno z vključevanjem v zavezniške strukture na področju vojaškega šolstva. Sodelujemo z vojaškimi šolami drugih držav članic zavezništva, še posebej v okviru konference poveljnikov vojaških šol v organizaciji Natovega obrambnega kolidža (NATO Defence College) iz Rima. Procesi, o katerih se dogovorimo na vsakoletnih srečanjih, trajajo vse leto. Naše programe vojaškega izobraževanja in usposabljanja (VIU) torej neprestano primerjamo s programi primerljivih tujih vojaških šol, primerjajo pa jih tudi pripadniki oboroženih sil, ki sodelujejo z nami.

Druga dimenzija tega pregleda je torej primerjava s podobnimi programi tujih vojaških šol, ki imajo precej daljšo tradicijo, predvsem pa izkušnje z izobraževanjem častnikov enot poklicne sestave. Smiselno je torej pričakovati, da bodo njihove dolgoletne izkušnje vtkane tudi v programe nadaljevalnega VIU častnikov.

DELOVNE DEFINICIJE VOJAŠKEGA IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA

Izobraževanje in usposabljanje sta dva različna pojma oziroma procesa, ki se med seboj razlikujeta, vendar sta v izobraževanju častnikov vedno prisotna oba in se dopolnjujeta, zato ju pogosto navajamo kot en sam proces – VIU.

V konceptu VIU razumemo izobraževanje v najširšem pomenu ustvarjanja širokega znanja in razvijanja duševnih navad za soočanje z najrazličnejšimi izzivi, ki jih prinašata umetnost in znanost vojskovanja. Komponenta izobraževanja v VIU (še posebej v dopolnilnih in nadaljevalnih oblikah, kjer je izobraževalni delež večji) torej zagotavlja načrtno razvijanje sposobnosti in seznanjanje z dosežki z različnih področij človekove dejavnosti, kar daje slušateljem širino in raznolikost pogledov na svet, spodbuja kritično-analitični pristop ter abstraktno razmišljanje pri reševanju zapletenih, nelinearnih problemov. V tem se izobraževanje razlikuje od usposabljanja, pri katerem je poudarek na usmerjanju posameznika k boljšemu uresničevanju posebnih nalog, pri čemer se povečujeta učinkovitost in zmogljivost posameznika ter organizacije kot celote.

Izobraževanje in usposabljanje se v programih VIU ne izključujeta, pač pa se ustrezno povezani in uravnoteženi dopolnjujeta in sta tudi v vseh programih dopolnilnega VIU. Prav v usklajenosti, uravnoteženem deležu obeh pristopov v programih VIU in postopnosti je skrivnost napredka in naraščanja skupnih zmogljivosti posameznika skozi vso kariero, s katerimi obvladuje vse večje zahteve na delovnih mestih, koristijo pa tudi napredku vse organizacije.

KONCEPT IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA ČASTNIKOV SLOVENSKE VOJSKE

Najprej si za osvežitev pogledjmo trenutno organiziranost sistema vojaškega izobraževanja in usposabljanja častnikov SV.

V SV sta izobraževanje in usposabljanje častnikov razdeljeni na štiri stopnje (Koncept 2003, D4/4). Nekatere vojske imajo tudi peto stopnjo, ki je namenjena generalom (CJCS 1800 B, str. A-A-A 1). V SV je ta stopnja sicer opredeljena v dokumentaciji projekta PROVOJ, vendar je v drugih aktih, ki urejajo VIU, ni.

Štiri stopnje šolanja so:

1. Pred promocijo oziroma sprejemom v častniški stan – v šoli za častnike; osnovni VIU

VIU pred promoviranjem v častniški čin pripravlja kandidate za častnike za sprejem v častniški stan, pri čemer je program usmerjen predvsem v temeljne posebnosti vojaškega poklica, spoznavanje temeljev obrambnega sistema RS, kandidate pa pripravi na osnovne častniške dolžnosti njihovega rodu oziroma specialnosti. Kandidati se naučijo osnov vojaškega voditeljstva in etike, usposabljanja taktičnih enot in izvajanja taktičnih postopkov ter drugega znanja oziroma kompetenc, nujnih za opravljanje častniške dolžnosti na ravni poveljnika voda. Častniki visoko strokovno ali univerzitetno izobrazbo pridobijo že pred

vstopom v častniško šolo, saj je to eden od pogojev, ki jih morajo izpolniti. Šola za častnike traja 13 mesecev, program pa ni vrednoten s kreditnimi točkami (po ECTS).

2. Osnovna poveljniška oziroma štabna raven (štabno šolanje v PŠŠ)

Osnovno poveljniško in štabno izobraževanje ter usposabljanje potekata v Poveljniško-štabni šoli in sta namenjeni pripravi mladih častnikov za višje dolžnosti v njihovem rodu, službi oziroma specialnosti. Program je naravnan na taktično raven vojskovanja, težišče pa predstavlja rodovska problematika. Na štabnem VIU se častnice in častniki pripravijo za poveljevanje enotam ravni čete ali baterije ter opravljanje štabne službe v bataljonskih in brigadnih poveljstvih. Del programa je že namenjen tudi problematiki združenih enot.

Program traja 5 mesecev, častniki na tej ravni pa ne pridobijo javno priznane izobrazbe niti ni program štabnega šolanja vrednoten s kreditnimi točkami.

3. Višja poveljniška oziroma štabna raven (višje štabno šolanje v PŠŠ)

Težišče izobraževanja in usposabljanja na višjem štabnem šolanju je na taktični in operativni ravni vojskovanja. Častniki razširijo svoje znanje o združevanju enot, vključno s problematiko medzvrstnega (združenega) bojevanja na taktični in operativni ravni vojskovanja. Na tej ravni častniki razvijajo analitične in ustvarjalne sposobnosti, ki so v vojaški organizaciji nujne za uspešno delo na operativni ravni. Poleg razvoja pretežno vojaških veščin in znanja s področja združenega in medzvrstnega bojevanja se slušatelji seznanijo tudi z bolj poglobljenim pogledom v vprašanja mednarodnega in nacionalnega varnostnega okolja, nacionalne varnostne politike in načrtovanja ter odločanja v obrambno-varnostnih strukturah v domačem in mednarodnem okolju. Zadnja oblika omogoča povezovanje programa s programi na podiplomski ravni v javnem izobraževalnem sistemu. Večji del vsebin se priznava kot del študijskih obveznosti v specialističnem programu obramboslovja na Fakulteti za družbene vede (FDV) in magistrskem programu Logistika sistemov na Fakulteti za logistiko (FL). Program VŠŠ še ni akreditiran niti ovrednoten s kreditnimi točkami (po ECTS). Program traja eno šolsko leto.

4. Generalštabna raven (generalštabni VIU v PŠŠ)

Cilj šolanja na tej ravni je priprava častnikov za delovanje na strateški ravni nacionalno-varnostnih struktur, težišče pa na strategiji, načrtovanju in usklajevanju delovanja vseh elementov nacionalne moči v miru in vojni. Poudarek na tej ravni je tudi na analitičnem pristopu k reševanju problemov, kritičnem obravnavanju informacij, ustvarjalnem razmišljanju, sprejemanju etičnih in soglasnih odločitev ter uspešnem pisnem in ustnem sporazumevanju. Posebna pozornost je namenjena pripravi na delovanje v mednarodnem okolju.

Program je na stopnji preoblikovanja, in sicer z zahtevami, da postane enoletni

(eno šolsko leto), posamezni predmeti pa se pripravijo v taki obliki, da jih bo mogoče ovrednotiti v obliki točk ECTS in bo slušateljem omogočeno vzporedno ali naknadno vključevanje v ustrezne študijske programe javnega izobraževalnega sistema.

Stopnje so po ravneh približno primerljive tudi s pojmovanjem ravni vojne. Tako je težišče VIU na prvih dveh stopnjah usmerjeno na taktično raven vojskovanja, na višjem štabnem šolanju na taktično in operativno raven, na generalštabnem šolanju pa na operativno in strateško raven vojskovanja oziroma delovanja. Programi so oblikovani tako, da na prvih dveh stopnjah razvijajo specialiste v okviru posameznih rodov in služb, na višjih ravneh pa se znanje in veščine združujejo, s čimer se častniki pripravljajo za delovanje v združenih taktičnih in operativnih enotah na medzvrstni ravni ter v mednarodnem okolju.

Stopnje VIU so med seboj povezane, pridobljeno znanje pa se širi in nadgrajuje. Programi VIU na višjih stopnjah temeljijo na programih nižjega šolanja, na znanju, pridobljenem s šolanjem na drugih ustanovah, in izkušnjah, pridobljenih na delovnih mestih.

Posebnost Republike Slovenije je, da SV ni organizirana po zvrsteh, pač pa le po rodovih, in da nima ne zvrstnih ne posebnih rodovskih šol. Tako lahko trdimo, da je že z organizacijo vojaškega šolskega sistema, ki je enoten, ter s sestavo slušateljev in učiteljev zagotovljeno usposabljanje po združenem (*Combined Arms*) načelu. Res pa je, da nekaterih vsebin (*Joint*) v programih ni, ker v SV nimamo zvrsti.

Druga pomembna posebnost VIU v SV je, da neposredno vpliva na karierno pot posameznika, ker so posamezne stopnje šolanja neposredni pogoj za napredovanje v činu, kar v drugih državah ni pravilo.

SISTEMI VOJAŠKEGA IZOBRAŽEVANJA ČASTNIKOV NEKATERIH TUJIH DRŽAV

Kraljevina Belgija

Oborožene sile Kraljevine Belgije so v zadnjih letih v celoti prenovile sistem izobraževanja častnikov in ga prilagodile zahtevam bolonjske deklaracije. Tako je Kraljeva vojaška akademija postavila popolnoma nov sistem izobraževanja častnikov na dodiplomski ravni. Zaradi vpetosti častniškega poklica v državni sistem klasi f kacije izobrazbe in poklicev je bila nujna odločitev (Struys 2006), da se študij častnika v belgijskih oboroženih silah podaljša na pet let in da med tem častnik pridobi tudi civilni naslov magistra (*Master of Arts in Social and Military Sciences*). Študij je razdeljen na dodiplomski del, pri katerem sta prvi dve leti skupni in po vsebini enaki za vse slušatelje, v tretjem letniku pa se slušatelji razdelijo po rodovih

in zvrsteh, pri čemer je del programa (v vrednosti 18 ECTS) rodovsko in zvrstno poseben. Za častnike, ki se odločijo za rodove v kopenski vojski, je del vsebin izbirnih, častniki letalstva in mornarice pa se odločijo za vse vsebine, ki so vnaprej določene. Slušatelji takoj po diplomi (*Bachelor degree*) nadaljujejo podiplomski študij, pri čemer je del programa prav tako skupen za vse slušatelje (skupaj z magistrsko nalogo 60 ECTS), izbirni del pa je sestavljen v obliki modulov po 12 ECTS, skupaj prav tako 60. Slušatelju se glede na izbrani rod del modulov določi, del pa je izbirnih, vendar so nekateri moduli priporočeni glede na izbrano usmeritev oziroma je možnost izbire ustrezno omejena. Belgijski častniki po novem torej svojo aktivno kariero začnejo s končanim petletnim bolonjskim programom (Struys 2006).

Nadaljnje šolanje belgijskih častnikov je še vedno urejeno z odredbo ministra za obrambo iz leta 1973 (RDC 2006), ki predpisuje strnjeno izobraževanje častnikov belgijskih oboroženih sil v treh stopnjah: tehnični štabni tečaj (za starejše poročnike), višji štabni tečaj in generalštabni tečaj. Te oblike izobraževanja še vedno izvajajo, vendar je del tega študija (na višjem štabnem tečaju) povezan s podiplomskim študijem in bo ob enoletnem študiju poleg vojaške izobrazbe zagotavljal še dodaten magisterij (*master-after-master*). Drugi dve obliki šolanja sta bolj strokovno usmerjeni in nista ovrednoteni s kreditnimi točkami.

Kraljevina Švedska

Švedski sistem izobraževanja častnikov je nekoliko poseben in se razlikuje tako od belgijskega kot tudi od sistema ZDA ali našega. Glavni razlog je seveda dejstvo, da Švedi zaenkrat vztrajajo pri naborniškem sistemu, zato ima njihov častnik poudarjeno vlogo pri usposabljanju vojakov nabornikov, kar pri vojskah prostovoljcev ni tako pomembno, saj se častniki pri teh ukvarjajo predvsem z usposabljanjem enot, ne posameznikov.

Sistem je v zadnjem času doživel pomembne spremembe, povezane predvsem z vključevanjem vojaškega izobraževanja častnikov v bolonjski sistem. Drugi vidik sprememb je poenotenje študija, ki je zdaj združen in poteka le na treh akademijah, nič več pa v rodovskih šolah, kar je posledica zmanjševanja obsega oboroženih sil. Spremembe so tudi v vsebinah, saj se od nižjih častnikov pričakuje širše dojemanje razmer, šolanje je bolj usmerjeno v mednarodne teme (jeziki, politične vede), prav tako se na nižje ravni prenašajo vsebine, ki so jih prej poučevali v štabnih programih. Pri šolanju je bolj poudarjen akademski pristop, več je samostojnega dela in poglobljenega študija nekaterih področij, tudi na civilnih fakultetah.

Pogoj za vstop v sistem šolanja za častnike na Švedskem je odslužen vojaški rok, kar pomeni, da ima kandidat za častnika že izkušnjo iz vojaškega življenja in se ne podaja v neznane vode. Vojaško šolanje se začne v tako imenovanih programih za karierno

častnike (*The Career Officer Programme*). V program se lahko vključijo kandidati z izobrazbo višja srednja raven – višja šola (*Upper secondary level*), študij po programu traja dve leti, kandidatu pa se prizna 80 kreditnih točk na univerzitetni ravni.

Čeprav program izvajajo na treh akademijah, je po novem v prvem letniku skupen, vsebine drugega letnika pa so odvisne od kandidatove specializacije in so pogojene s potrebnim tehničnim in taktičnim znanjem za predvideno delovno področje. Del študija lahko kandidati opravijo tudi na civilnih fakultetah.

Po končanem šolanju kandidat napreduje v prvi častniški čin – podporočnik (*2nd Lieutenant*) in se navadno razporedi na delovno mesto inštruktorja na ravni voda.

Prvi nadaljevalni program je taktični program (*The Tactical programme*), ki je namenjen razvoju voditeljskih sposobnosti za četno raven ter osnovne štabne dolžnosti, traja eno leto in je vrednoten s 40 kreditnimi točkami. Tudi tu je del programa skupen za vse slušatelje (22 ECTS), preostali del pa je rodovsko poseben (18 ECTS). Po končanem tečaju častnik napreduje v čin stotnika, na delo v enoti pa je razporejen za najmanj dve leti.

Po tem času lahko zaprosi za nadaljevanje šolanja na nacionalni obrambni šoli (*Swedish National Defence College*), ki na tej ravni izvaja dva programa. Prvi skupni del je štabni program (*The Staff Programme*), ki je namenjen predvsem pripravam častnika za delo v štabnih službah in centrih doma in v tujini. Tečaj traja eno leto (40 ECTS), po končanem tečaju pa častnik napreduje v čin majorja. Tu se častnik odloči, ali bo študij nadaljeval v matičnem rodu in se vključil v rodovski program (*The Branch Programme*), s katerim še eno leto (40 ECTS) pogloblja svoje znanje, ali pa se vključi v višji poveljniški program (*The Advanced Command Programme*), ki traja še dve do dve leti in pol (80–100 ECTS, tehnični tečaj dodatno pol leta). Višji poveljniški program pripravlja častnika za poveljniške in štabne dolžnosti v taktičnih, operativnih, nacionalnih in mednarodnih poveljstvih. Prvo leto vsi častniki proučujejo predmete, kot so menedžment, izvajanje operacij in strategija, v drugem letu pa poglobijo znanje enega od naštetih predmetov. Po končanem tečaju častniki lahko napredujejo v čin podpolkovnika (po Svensson in Billung 2006).

Združene države Amerike

Sistem izobraževanja častnikov v ZDA, programi in izvajalci oziroma vojaške šole so opredeljeni v aktu CJCS 1800.01B – Officer Professional Military Educational Policy. V tem dokumentu se izobraževanje častnikov v ZDA deli na pet stopenj, in sicer:

- izobraževanje pred promocijo v častniški stan,
- osnovno (*Primary*),
- vmesno (*Intermediate*),
- višje (*Senior*),

– za generale (*General/Flag Officer*).

V dokumentu so opredeljeni tudi vse šole oziroma programi, ki jih izvajajo na posameznih stopnjah, ciljna skupina častnikov ter raven, za katero se šolajo, vključno z opisom vsebin in ciljev, ki naj jih šolanje na posameznih stopnjah doseže (glej priloga 1). Ker je sistem v mnogih pogledih konceptualno primerljiv z našim, je pa tudi pred koncem preoblikovanja, si ga bomo podrobneje ogledali. Sistem je zanimiv tudi zato, ker se prilagaja potrebam preoblikovane armade, podobno torej kot v Slovenski vojski, ki končuje preoblikovanje (reorganizacija, modernizacija, integracija, profesionalizacija) v moderno poklicno vojsko.

Sistem poklicnega vojaškega izobraževanja častnika v ameriški vojski ()

Sistem je oblikovan skladno z aktom CJCS 1800.01B in je prilagojen potrebam ter organizaciji ameriške vojske. Za boljše razumevanje in umeščenost koncepta si za začetek oglejmo kratek opis sistema kariernih poti, ki neposredno vpliva na organizacijo in tudi vsebine sistema vojaškega izobraževanja in usposabljanja v tej organizaciji.

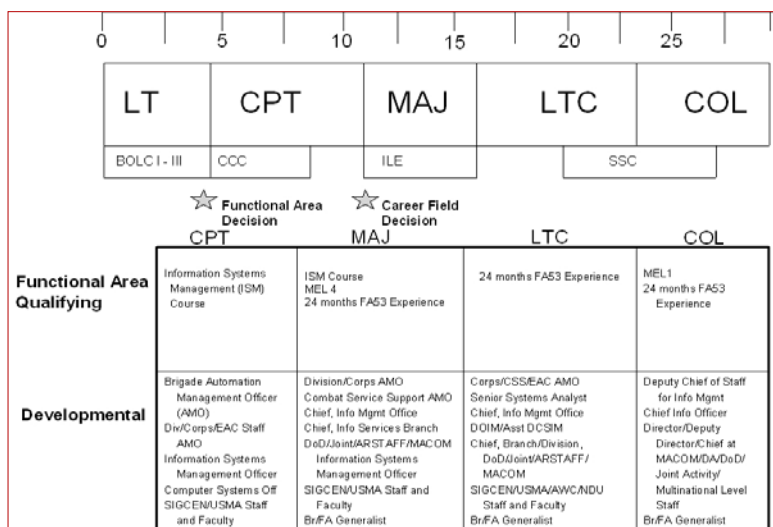
Karierna polja in funkcionalna področja v ameriški vojski

Za načrtovanje in razvoj kariere častnika so v kadrovsko prakso ameriške vojske poleg rodov uvedena tudi karierna polja in funkcionalna področja. Vsi častniki začnejo svojo kariero v okviru matičnega rodu, za katerega se usposobijo med šolanjem in v katerem do napotitve na nadaljevalno izobraževanje v okviru kariernega tečaja za stotnike (*Captains Career Course*) službujejo najmanj 36 mesecev. Navadno častnik ostane v rodu, v katerem je začel vojaško službo, od osem do dvanajst let, vendar se mu že med petim in šestim letom določi (navadno na podlagi osebne želje) tudi funkcionalno področje.

Funkcionalno področje je področje dela, na katerem se častniki od drugih razlikujejo po obvladovanju posebnega tehničnega znanja in veščin, ki jih pridobijo z daljšim izobraževanjem oziroma usposabljanjem ali izkušnjami. Bistvena pri odločanju za funkcionalno področje je torej častnikova osebna želja, vendar pa se pri določanju področja upoštevajo tudi izobrazba, usposobljenost, izkušnje, službena ocena in seveda potrebe službe. Ko se častniku določi funkcionalno področje, se lahko začne razvijati (civilno izobraževati in službovati) na tem področju, lahko pa še naprej službuje v matičnem rodu. Je pa funkcionalno področje eno od meril za določanje kariernih polj, ki dokončno določijo razvoj častnikove kariere. Taka področja so na primer psihološko delovanje, izobraževanje, kadrovski menedžment, odnosi z javnostjo itn.

Takoj po izboru za napredovanje v čin majorja (med desetim in enajstim letom službovanja) častniku določijo tudi karierno polje. Tudi tu se za razporeditev v

posamezno polje upoštevajo enaki dejavniki kot pri funkcionalnih področjih, vendar se častniku zaradi potreb službe lahko določi tudi novo funkcionalno področje. Karierna polja so štiri, in sicer: delovanje (*Operations*), informacijsko delovanje (*Information Operations*), institucionalna podpora (*Institutional Support*) in operativna podpora (*Operational Support*). Znotraj teh polj so razdeljena tudi vsa funkcionalna področja, vsi častniki, ki nadaljujejo osebni razvoj v matičnem rodu pa spadajo v polje operacije (*Operations*). S kariernimi polji je določeno tudi nadaljnje vojaško in civilno izobraževanje častnika.

Slika 1: (DA PAM 600-3): Smer razvoja častnika na funkcionalnem področju 53 (*Information Systems Management*)

Spremembe v sistemu vojaškega izobraževanja častnika v ameriški vojski

Zaradi preoblikovanja ameriške vojske (*US Army*) in na podlagi študije z armadne razprave o usposabljanju in razvoju vojaških voditeljev (*Army Training and Leader Development Panel Officer Study – ATLDP*) je prišlo do prenove vojaškega izobraževalnega sistema častnikov. V študiji, ki je nastala na podlagi raziskave o tem, ali izobraževalni sistem častnikov ustreza novim zahtevam preoblikovane vojske, so predstavljene ugotovitve:

- kakovost in vsebina izobraževalnega sistema ne izpolnjujeta pričakovanj mnogih častnikov;
- sistem zadovoljivo usposobi častnike v tehničnih in taktičnih veščinah, vendar častniki v enotah bojne podpore in podpore delovanja niso ustrezno usposobljeni v temeljnih bojnih postopkih, da bi uspešno vodili in zavarovali svoje enote v vseh razmerah delovanja;

- častniki niso ustrezno usposobljeni za delovanje v združenih taktičnih enotah;
- poleg ustreznega poudarka na klasičnih vojaških nalogah je treba častnike ustrezno usposobiti tudi za izvajanje operacij zagotavljanja podpore in stabilnosti;
- novi vidiki operacij zahtevajo od častnika kot vodje večjo stopnjo samozavedanja in zmožnosti prilagajanja položaju;
- sistemi VIU častnikov, podčastnikov in vojakov niso ustrezno povezani, temveč so strogo ločeni;
- sistem izobraževanja častnikov usmerja izbor kadra tako, da najmanj izkušene častnike usposabljaajo najmanj izkušeni kadri, najbolj izkušene pa najbolj izkušeni (ATLDP, str. OS 11).

Pristop k spremembam izobraževalnega sistema častnikov je zahteval spremembe na treh ravneh izobraževanja, posebej pa so sledile kariernemu sistemu v ameriški vojski.

Osnovni – temeljni VIU ()

Prva sprememba se je zgodila na vstopni stopnji šolanja častnikov, in sicer v obliki temeljnega voditeljskega tečaja za častnike (*Basic Officer Leader Course* – BOLC), ki je nadomestil stari temeljni tečaj za častnike (*Officer Basic Course* – OBC) in ga povezal z usposabljanjem pred sprejemom v častniški stan. BOLC je vsebinsko prenovljen, vsebine so poenotene, razdeljen pa je na tri stopnje: pred promoviranjem v častniški čin (BOLC I), na začetno »izkušnjo« taktičnega vodenja (BOLC II) in na rodovsko oziroma tehnično usposabljanje (BOLC III). Stopnjo BOLC I izvajajo ustanove, ki so te programe imele že prej, novost pri tem pristopu pa je, da je program vseh izvajalcev (ne glede na rod) enak, da lahko zagotavljajo enake standarde znanja in usposobljenosti ter želene lastnosti vsem častniškim kandidatom. Takoj po promociji so vsi novi častniki napoteni na usposabljanje BOLC II. To je šesttedenski sklop skupnih vsebin, ki omogoča nadaljnji razvoj častnikov v sposobne vodje majhnih enot s skupnima »bojno usmerjenostjo in bojnovnim etosom« (DA PAM 600-3, str. 25). BOLC II je zasnovan tako, da se mladi častniki ves čas usposabljanja srečujejo s pripadniki in posebnimi vsebinami drugih rodov. Po uspešno končanem BOLC II častniki nadaljujejo usposabljanje v BOLC III, v katerem pridobijo predvsem ustrezno tehnično in taktično znanje, značilno za posamezen rod oziroma specialnost. Ta del usposabljanja traja nadaljnjih šest do 36 tednov, kar je odvisno od rodu oziroma specialnosti.

Z novim pristopom v obliki temeljnega voditeljskega tečaja za častnike želi ameriška vojska pridobiti predvsem zrelejše, samozavestnejše in kompetentnejše častnike, sposobne, da takoj ob nastopu dolžnosti uspešno prevzamejo vlogo vodje enote. Prav tako naj bi tak način temeljnega usposabljanja zagotovil boljšo povezanost častnikov med rodovi (skupna usposabljanja, medsebojno poznavanje) in učinkovitejše

delovanje v združenih (večrodovskih) taktičnih enotah (Bartlet 2006).

Osnovni – nadaljevalni VIU ()

Armadni program formalnega izobraževanja stotnikov je v ameriški vojski potekal v obliki kariernega tečaja za stotnike (*Captains Career Course – CCC*), ki je združeval že prej uveljavljeni obliki izobraževanja, in sicer višji tečaj za častnike (*Officer Advanced Course – OAC*) ter združeno rodovsko in štabno šolo (*Combined Arms and Services Staff School – CAS3*). Dosedanji CCC (v obliki dveh podtečajev) bosta nadomestila dva nova tečaja, ki bosta bolj usmerjena v naslednje načrtovano delovno mesto oziroma funkcionalno področje dela. Novi združeni tečaj bojnega poveljevanja (*Combined Arms Battle Command Course – CABCC*) je usmerjen predvsem v pripravo poveljnikov enot ravni čete oziroma baterije na sprejem njihovih dolžnosti, združeni štabni tečaj (*Combined Arms Staff Course – CASC*) pa je namenjen predvsem usposabljanju častnikov za štabne dolžnosti na nižjih taktičnih ravneh. Že iz imen obeh tečajev je razvidno, da je poudarek na usposabljanju za delo v okolju združevanja rodovskih enot. Oba tečaja bosta temeljila na kombinaciji naprednega izobraževanja na daljavo in novih učinkovitih metod pri rezidenčnem izobraževanju. CABCC bo tako sestavljen iz štiritedenskega izobraževanja na daljavo (skupno jedro za vse rodove in rodovski taktično-tehnični del) ter štiritedenskega rezidenčnega dela v rodovski šoli. CASC se bo tako po vsebini kot tudi po dolžini razlikoval in bo sestavljen iz tritedenskega izobraževanja na daljavo (skupno jedro in v delovno področje usmerjen del) ter dvotedenskega rezidenčnega dela. Kar se načrtovalcem teh sprememb zdi še pomembnejše, pa je, da bodo odslej poveljniki enot, v katerih ti častniki službujejo, neposredno zainteresirani in tudi odgovorni za uspešnost izobraževanja podrejenih častnikov, saj se bodo ti po končanem šolanju vrnili v enoto, iz katere so bili napoteni na šolanje. Poveljniki bodo tako bolj neposredno vključeni v razvoj podrejenih častnikov in jim bodo verjetneje zagotovili čas za študij na daljavo, saj bo kakovost njihovega dela neposredno vplivala na uspešnost enote, ki ji poveljujejo (Buchanan v Bartlet 2006).

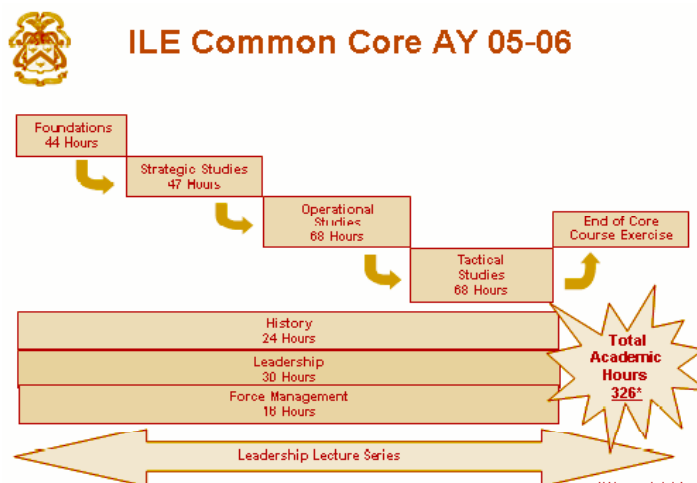
Vmesna stopnja poklicnega vojaškega izobraževanja

Tretji pomemben premik je opravljen na vmesni stopnji izobraževanja. Nova oblika šolanja na tej ravni (*Intermediate Level Education – ILE*) predvideva za vse častnike skupni temeljni program, medtem ko drugi del zagotavlja možnost izobraževanja glede na karierno polje, v katerem bo častnik nadaljeval svojo kariero. V prejšnjem sistemu izobraževanja je bila v Ft. Leavenworthu za vse častnike organizirana enaka oblika izobraževanja, in sicer armadni poveljniški in generalštabni program (*Army Command and General Staff Course – ACGSC*), ne glede na to, kakšno naj bi bilo nadaljevanje posameznikove kariere. Zdaj je *ILE* sestavljen iz skupnega jedra, ki

Stojan Zabukovec

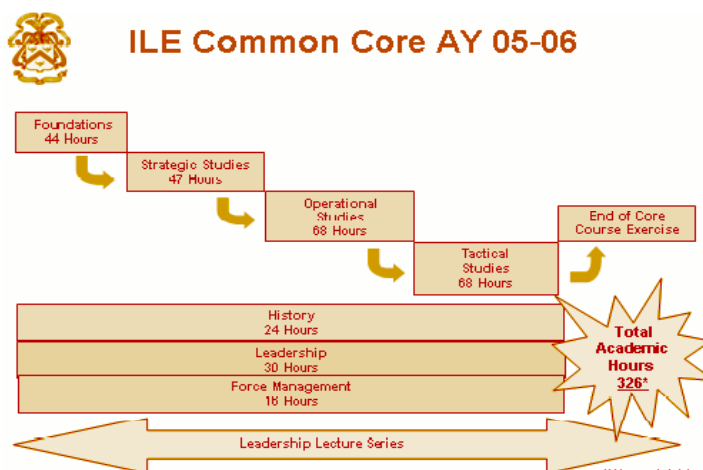
traja tri mesece in je enako za vse častnike, imenuje pa se poveljniški in generalštabni program za častnike (*Command and General Staff Officer Course*), ter dodatnih oblik izobraževanja, katerih vsebine in trajanje so odvisni od kariernih polj, v katera so razporejeni častniki.

Slika 2: (Self Study Report, str. 18): ILE – skupno jedro (Akademsko leto 2005–2006)

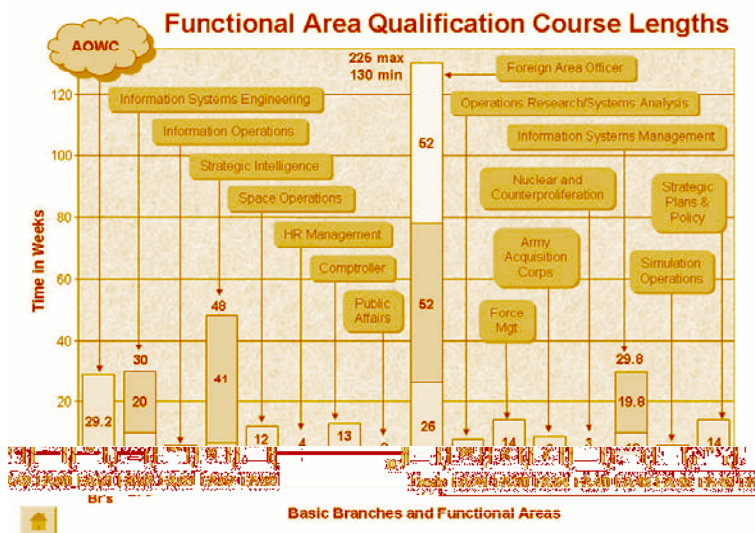
V Ft. Leavenworthu tako izvajajo še sedemmesečni Višji tečaj za vojskovanje in izvajanje delovanj (*Advanced Warfighting and Operations Course*), ki je namenjen le častnikom iz kariernega polja delovanja (*Operations*).

Slika 3: (Self Study Report, str. 19): ILE – Advanced Warfighting and Operations Course (AY2005–06)

Za vsa druga karierna polja so v različnih centrih po ZDA organizirani posebni tečaji, ki skupnemu trimesečnemu šolanju dodajo še vsebine, prilagojene posameznemu funkcionalnemu področju, trajajo pa od dveh do sto trideset tednov (Self Study Report, 19).

Slika 4: (Self Study Report, 20): ILE – Tečaji za druga funkcijska področja in rodove (AY2005–06)

Na višje ravni vojaškega šolstva reforma zaenkrat ni posegla, predvideno je bilo, da se leta 2006 konča, letos pa naj bi se dokončno uveljavila v izobraževalnem sistemu za častnike. Stari sistem bo delno ostal v veljavi pri rezervnih enotah in Nacionalni gardi, kjer uvedba sprememb zahteva daljši čas in tudi oblike izobraževanja niso enake kot za aktivno komponento.

RAZVOJ PROGRAMOV NADALJEVALNEGA VOJAŠKEGA IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA V SLOVENSKI VOJSKI

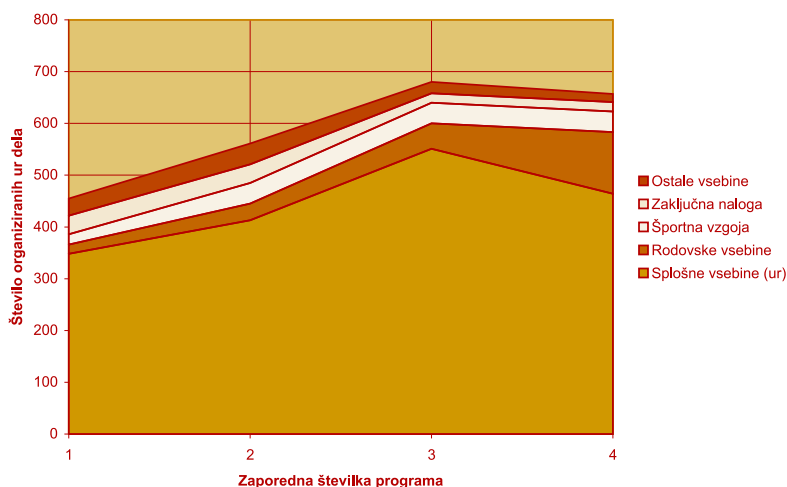
Štabno šolanje

Štabno šolanje je produkt razvoja programa štabnega tečaja, ki ga je SV začela izvajati leta 1998. Temeljni program je bil že trikrat prenovljen. Podaljšan je bil s treh na skoraj pet mesecev, precej pa je spremenjena tudi vsebina. Opaziti je, da je vedno večji delež ur namenjen rodovskemu delu. Prvi program je bil enak za vse rodove, posameznemu rodu je bilo namenjeno zelo malo ur. Z vključevanjem posebnih rodovskih vsebin je program sledil potrebam SV in častnike temeljiteje pripravil za konkretne dolžnosti v rodovskih enotah, saj se na tej ravni pretežno del

Stojan Zabukovec

častnikov vrača na dolžnosti v svojem rodu. To je skladno tudi s programi vseh treh držav, ki smo jih obravnavali in imajo na tej ravni rodovsko usmerjene programe. V primeru ZDA in Švedske pa opazimo, da se zaradi novih posebnih nalog na tej stopnji uvaja vse večji delež skupnih vsebin za vse častnike. V ZDA je tudi težnja, da se vsebine izobraževanja že na tej ravni ustrezno ovrednotijo s kreditnimi točkami, s čimer spodbujajo častnike, da se vključujejo v podiplomske programe civilnega šolstva.

Slika 5: Pregled sprememb razmerja vsebin posameznih programov štabnega šolanja v SV
Pregled razvoja vsebin programa štabnega šolanja

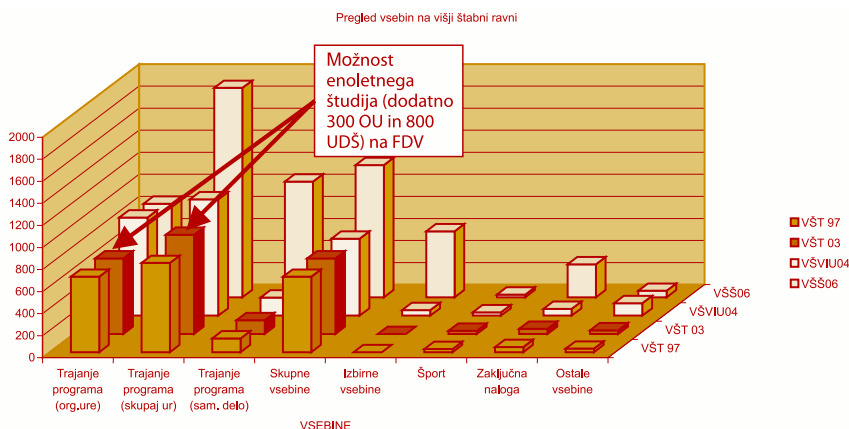

Višje štabno šolanje

VIU smo po programu višjega štabnega tečaja v SV začeli leta 1997. Šolanje je trajalo šest mesecev. Večji del obveznosti so slušatelji opravili v obliki organiziranih ur, izbirnih vsebin pa ni bilo. Prva sprememba programa leta 2003 je odprla možnost za dodaten študij po specialističnem programu obramboslovja na FDV. Žal ta možnost ni bila uresničena, je pa pomenila pomembno prelomnico v razmišljanju in jasno usmeritev v povezovanje z javnim izobraževalnim sistemom. Naslednja sprememba se je zgodila z novim programom leta 2004, ki je šolanje podaljšal, predvsem pa je predvidel več časa za samostojno delo. Uvedel je tudi izbirne vsebine ter tako ponudil možnost izbire in prilagoditve šolanja potrebam delovnega mesta in osebnim željam slušateljev. Popolnoma nov pa je položaj z novim programom iz leta 2006. Program je podaljššan na eno šolsko leto in je rezultat razvojnih korakov iz let 2003 in 2004. Izvedba programa je vpeta v javni izobraževalni sistem, bistveno je povečano število ur za samostojni študij, delež izbirnih vsebin je povečan skoraj na tretjino programa.

Delež vojaških vsebin je v absolutni številki ostal na ravni prejšnjih programov, povečalo pa se je število vsebin, ki niso strogo vojaške, podpirajo pa splošno usmeritev programa. Slušateljem je omogočen širši pogled na obravnavano področje ter bolj poglobljeno razumevanje izbranih področij.

Slika 6: Pregled razvoja programov na višji štabni ravni

Generalštabno šolanje

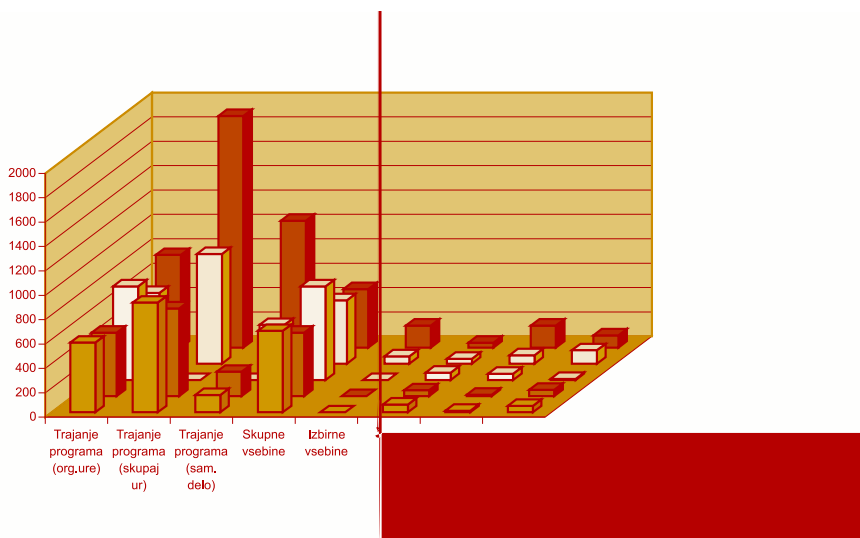
Prvo generalštabno šolanje je potekalo z imenom Generalštabni program, in sicer leta 1996. Program je bil za prve tri generacije v glavnem enak, z dopolnili je bil le delno spremenjen za drugo in tretjo generacijo. Tako je bilo pri drugi generaciji zmanjšano število ur in predmetov. Pri tretji generaciji pa je bil dopolnjen učni načrt, v katerem je bilo predvidenih več ur organiziranega dela in več časa za zaključno nalogo, saj je šolanje potekalo ob delu. Za četrto generacijo je bil program v celoti prenovljen in že primerljiv s podobnimi tujimi programi, predvsem v ZDA (Žabkar: 66), vendar še vedno krajši. Program je za prvi dve generaciji trajal po šest mesecev, za tretjo izredno generacijo, ki se je šolala ob delu, osem mesecev, četrta generacija pa se je po novem programu šolala šest mesecev.

Trenutno je v pripravi nov enoletni program šolanja, ki bo pomenil nov pomemben premik v slovenskem vojaškem šolstvu, saj bo predvidoma povezan s civilnim izobraževalnim sistemom. Več časa bo namenjeno samostojnemu študiju, predvidene so izbirne vsebine, zahtevnost izvedbe pa bo na podiplomski ravni. Program bo v celoti prenovljen in bo odsev izkušenj iz šolanja prejšnjih generacij na GŠP, pa tudi spremenjenih razmer v vojski, družbi in mednarodni skupnosti. Vsebine bodo prilagojene spremembam, ki so se zgodile v zadnjem času tako

Stojan Zabukovec

v SV (reorganizacija, profesionalizacija, integracija in modernizacija) kot v mednarodnem okolju.

Slika 7: Pregled razvoja programov na generalštabni ravni

PRIMERJAVA SISTEMOV IZOBRAŽEVANJA

Ob primerjavi koncepta VIU v SV, in sicer dela, ki opredeljuje DVIU častnikov, in programov, ki smo jih pregledali pri proučevanju vojaških izobraževalnih sistemov treh držav, lahko izluščimo nekatere ugotovitve.

Izobraževanje častnikov ZDA, Belgije in Švedske je po številu programov in stopnjah primerljivo z izobraževanjem v SV, seveda pa se stopnje med seboj tudi razlikujejo, saj so okolja (oborožene sile), v katerih potekajo, zelo različna in posebna.

Sistem usposabljanja v švedskih oboroženih silah je razumljivo nekoliko drugačen že zaradi naborniškega sistema popolnjenja, kar vpliva na začetek častnikove kariere, zato ga je po stopnjah, ustaljenih v drugih treh državah, težko primerjati.

So pa zanimivi premiki, ki so se zgodili zaradi spremenjenih potreb in okolja, v katerem se je znašla Švedska po koncu hladne vojne. Vse bolj je namreč vidna potreba po bolj izobraženem častniku tudi na nižjih ravneh. Podobno kot drugi vojaški šolski sistemi se vse bolj povezuje s civilnim izobraževalnim sistemom. In še tretja ugotovitev – švedski sistem zagotavlja precej možnosti za specializacijo častnikov in prilagoditev izobraževalnih vsebin karierni usmeritvi častnika.

Sistema v Belgiji in ZDA sta precej podobna našemu, le da v našem (in

belgijskem) konceptu ni zadnje, najvišje stopnje šolanja, ki jo imajo ZDA. Ta je pri nas sicer omenjena v projektu PROVOJ, vendar do uveljavitve v obliki dopolnila koncepta ni prišlo.

V primerjavah posameznih stopenj šolanja z ameriškim sistemom pred reorganizacijo je mogoče najti več podobnosti.

Izobraževanje pred promocijo v častniški čin (*Precommissioning Level Education*) je primerljivo s splošnim delom naše šole za častnike (enakim za častnike vseh rodov). Osnovno (*Basic Level Education*) oziroma njegov prvi del (*Officer Basic Course*) je primerljiv s specialističnim delom programa šole za častnike (rodovsko specifičnim za pridobitev VED). Drugi del osnovnega izobraževanja (*Officer Advanced Course* + *CAS3* in novejši obliki *Captains Career Course*) pa je primerljiv z našim štabnim šolanjem. V tem delu se častnik še vedno šola v specialističnem rodovskem okolju, šolanje (v obeh primerih) pa pripravlja častnike za poveljevanje enotam ranga četa/baterija ter za štabne dolžnosti v bataljonu in brigadi. Karierni tečaj za stotnike (*Captains Career Course*) je sestavljen iz dveh delov, pri čemer je prvi rodovsko značilen in ga izvajajo rodovske šole, drugi del (imenovan *CAS3 – Combined Arms and Services Staff School*) pa pripravlja častnike posebej za štabne dolžnosti. Oba dela skupaj trajata približno šest mesecev in sta primerljiva z našim štabnim šolanjem (splošni in rodovski del) tako po dolžini kot po ciljih, večji del tudi po vsebinah, ciljni skupini in približni umeščenosti v karierni sistem.

Vmesna stopnja šolanja (*Intermediate Level Education – ILE*) obsega programe, ki jih večinoma izvajajo zvrstne šole, dva programa, ki sta namenjena predvsem usposabljanju za delo v združenih poveljstvih, pa izvaja Nacionalna obrambna univerza (*National Defense University*). V to skupino (*ILE*) spadata tudi poveljniški in generalštabni program (*Command and General Staff College – CGSC*). Raven vojskovanja, za katero se pripravljajo častniki, je operativna in je glede na to primerljiva (oziroma po vsebinah najbližja) z našim programom višjega štabnega šolanja. Na tej stopnji se častniki usposobijo za delo v vojaških enotah na taktični in operativni ravni. Navadno se tega šolanja udeležijo častniki s činom majorja (na VŠŠ se tečaja lahko udeležijo častniki s činom stotnika, tečaj je pogoj za pridobitev čina majorja), vendar je minimalni pogoj za začetek selekcije čin stotnika v statusu »promotable«, kar je primerljivo z našim stotnikom, postavljenim na položaj majorja. CGSC sicer v kariernem sistemu oboroženih sil ZDA omogoča častnikom napredovanje do čina polkovnika (in je pogoj za čin podpolkovnika), vendar pa častnika ne pripravlja za delo na strateški ravni. Program traja deset mesecev in je daljši od starega programa višjega štabnega šolanja s prehodom na enoletni program višjega štabnega šolanja in možnostjo vzporednega študija v javno

priznanih programih, vendar tudi te razlike ni več.

Za delo na strateški ravni pripravljajo častnike programi iz kategorije izobraževanje za visoko raven (*Senior Level Education – SLE*). Ti programi so po vsebinah in ciljih primerljivi z našim generalštabnim programom (GŠP), so pa daljši (deset namesto naših šest mesecev), kar jim odpira možnost vzporednega študija v javnih programih. Sicer pa so ti programi glede na cilje in raven, za katero šolajo, primerljivi z našim GŠP. Za primer naj navedemo, da je tudi program Natovega obrambnega kolidža (*NATO Defence College*) šestmesečni, vendar je na uradni ameriški listi primerljivih programov z ameriški visokimi (SLE) vojaškimi šolami (*War College*, CJCS CM-0284-06). Novi enoletni program generalštabnega šolanja, ki je še v pripravi, bo s podiplomskim programom, z dolžino in možnostjo vrednotenja vsebin v obliki kreditnih točk ter z ustreznimi vsebinami v celoti primerljiv s podobnimi programi v vojaških šolskih sistemih Natovih držav. Prenovljeni sistem izobraževanja častnikov v ZDA ponuja veliko novosti, ki jih bo vredno spremljati in opazovati, saj je prenova sistema opravljena na podlagi obsežnih študij, ki so ugotovile vrsto slabosti pri usposobljenosti častnikov ameriške vojske. Opaziti je predvsem povečan poudarek na združenem (*Combined Arms*) usposabljanju in izobraževanju na nižjih ravneh ter bolj specializiranem (za funkcionalna področja) usposabljanju častnikov na vmesni (*Intermediate*) ravni. Če novi ameriški sistem primerjamo z našim, lahko ugotovimo, da je v našem primeru združenega usposabljanja na nižjih ravneh (program šole za častnike in program štabnega šolanja) že zdaj več kot v primerljivih programih v ZDA in da pravzaprav povečujemo specialistični del, ki ga je še vedno precej manj kot skupnih vsebin.

Na vmesni stopnji (naše višje štabno šolanje) tudi pri nas uvajamo izbirne vsebine, s katerimi lahko študij bolj prilagodimo potrebam dela v enotah, vendar so vse študijske smeri podobne (enake) dolžine in zagotavljajo javno priznano izobrazbo. ZDA z dolžino dodatnih vsebin od dveh do 130 tednov bistveno odstopajo in za nekatere specialnosti ne zagotavljajo vse izobrazbe na podiplomski ravni. Vprašljivo je tudi, ali je v tako majhni vojski, kot je naša, sploh mogoče uveljaviti tako specializacijo, saj bi to pomenilo velik poseg v karierni sistem.

Belgijski sistem je zaenkrat težko primerjati z našim, saj tam častnika že pri vstopu izobrazijo na ravni magisterija. Vsekakor pa je njihova izkušnja dragocena, saj se tudi nekatere druge države (na primer Kanada) odločajo za tak sistem. Tako je zagotovljeno, da ima častnik ustrezno visoko izobrazbo, poznejše oblike šolanja pa se usmerijo predvsem na konkretne potrebe vojaške organizacije in niso predmet vrednotenja s kreditnimi točkami. Tudi pri Belgijcih je na vmesni ravni omogočen podiplomski študij, pri čemer častnik pridobi »še en magisterij« (*master-*

after-master), ki je pravzaprav potrdilo, da obvladuje delo še na nekem drugem oziroma novem delovnem področju, seveda pa zato ni vertikalnega napredovanja v akademskem smislu.

Pri analizi dosedanjih programov smo primerjali izvedbo tudi glede na starost slušateljev, v čemer pa precej odstopamo od vseh drugih držav, posebej na štabni ravni. Povprečna starost slušateljev, ki so se šolali po štabnem programu, je bila 36 let, kar je od osem do deset let več, kot je to običaj na primer v ZDA. Pri šolanju na višji štabni ravni je povprečna starost 40 let, kar je, glede na to, da so to pri nas stotniki, še vedno od štiri do šest let preveč. Je pa starost na generalštabni ravni pri nas 42 let, kar je manj, kot je povprečno v primerljivih programih v tujini. Seveda lahko najdemo razlago v dejstvu, da je pri nas sistem VIU začel delovati šele leta 1998 in je bilo treba, posebej na nižjih ravneh, odpravljati zaostanke iz preteklih let.

SKLEP – PROGRAMI DOPOLNILNEGA VIU

Častnik v karieri nima veliko priložnosti, da bi se intenzivno posvetil svojemu razvoju. Še posebej so redka obdobja, ko se lahko izobražuje na daljšem šolanju iz dela in usklajeno napreduje na vseh področjih, na katerih je dejaven. Na takem izobraževanju je častnik razbremenjen vsakodnevnih zahtev delovnega mesta, poleg tega je nenehno v stiku z učitelji oziroma mentorji, pa tudi s sošolci, kar mu omogoča kar najboljše razmere za razvoj. Nujno je torej, da te redke priložnosti za poglobljeno delo čim bolj učinkovito izrabimo. Pogoj za to so kakovostni programi VIU, ki so usklajeni po stopnjah znotraj vojaškega šolstva (doma in v tujini) in z drugimi področji posameznikovega razvoja, ter njihova odlična izvedba.

Iz analize, ki smo jo opravili, je razvidno, da je organizacija vojaškega šolstva v obliki stopenj, pa tudi po vsebini posameznih programov, primerljiva s programi, ki jih izvajajo nekatere šole na tujem. Težnje razvoja vojaškega šolstva, ki se pojavljajo v zadnjem obdobju, so rezultat spremenjenih nalog, ki jih vojaške organizacije opravljajo v novem varnostnem okolju. Zahteve, da naj bo častnik že na nižjih ravneh še bolj usposobljen, se kažejo v podaljševanju (na primer Belgija, ki za osnovno raven uvaja petletni magistrski študij) in zviševanju zahtevnosti (ZDA – podiplomska raven na štabnih programih) programov temeljnih oblik VIU. Tudi v Sloveniji se sistem VIU že od nastanka nenehno razvija. Posebej pomembno je uvajanje sklepov bolonjske deklaracije v javni izobraževalni sistem, v katerem poteka večji del izobraževanja slovenskega častnika na dodiplomski ravni. Odločitev o dolžini in povezanosti civilnega študija z vojaškimi vsebinami bo zahtevala revizijo in prilagoditev vsega sistema VIU častnikov, to pa bo pomembno vplivalo tudi na umeščenost in vsebine posameznih oblik nadaljevalnega VIU.

Sistem in programi nadaljevalnega VIU morajo zagotoviti:

- izobražene častnike, vojaške profesionalce, ki bodo na temeljih svoje specialnosti obvladali tudi združeno in medzvrstno raven bojevanja (delovanja), vse vidike bojevanja oziroma delovanja na ravni, za katero so se šolali, in bodo sposobni razvijati taktično, operativno ter strateško misel;
- kritične osebe, ki znajo vojaško dejavnost umestiti v širši kontekst, so sposobne iz množice podatkov izluščiti bistvene in jih povezati, spoznati ter oceniti verjetne spremembe in posledice za vojaško okolje ter razviti ustrezne koncepte kot odgovor;

programi, ki izobražujejo za regulirane poklice imajo lahko tako prirejen sistem organizacije študija – Resolucija, str. 16), lahko poleg civilnih (akademiških) vsebin vsako leto uresničimo tudi do 12 tednov veččinsko usmerjenega usposabljanja. To pomeni, da je v treh letih mogoče uresničiti tudi ves skupni del (za vse rodove) programa šole za častnike, v petih pa tudi specialističnega oziroma rodovskega. Glede na to, da trenutno za podobno usposobljenega častnika potrebujemo celo nekaj več kot pet let, je ta rešitev več kot sprejemljiva. Rešitev pokrije tudi potrebo po delu izobraževalnih vsebin na naslednji stopnji VIU, to je na štabnem tečaju, na katerem je program lahko krajši in pripravlja častnika za štabno delo ter vodenje enot na taktični ravni. Glede na to, da častnik po končanem štabnem šolanju navadno ostane v svojem matičnem rodu, tudi ni nujno dodatno izobraževanje za specialistično področje.

Po nekajletnem delu in ponovni napotitvi na šolanje, tokrat na višji štabni ravni, pa je pomembno dvoje:

- častnik po končanem šolanju opravlja najvišje dolžnosti v okviru svojega rodu in mora zaradi združevanja taktičnih enot nujno poznati tudi druga specialistična področja, lahko pa celo nadaljuje svoje delo v združeni enoti;
- častnik se s tehnično-taktične ravni v sistemu dvigne na organizacijsko, zato potrebuje drugačno znanje za obvladovanje dela, ki poteka tudi v mednarodnih okoljih.

Rezultat tega je, da se v programih na višji štabni ravni spet pojavijo izobraževalne vsebine, ki nadgradijo in razširijo znanje slušateljev na določenih področjih in jih usposobijo za obvladovanje dela na tej ravni.

Tudi na generalštabni ravni je smiselno program dopolniti z izobraževalnimi vsebinami. Razlog za to je prehod na strateško raven dela, pri čemer je potrebno bistveno širše znanje tako o mednarodnem in globalnem kot tudi o domačem strateškem okolju. Poleg tega znanja je nujno tudi organizacijsko znanje za obvladovanje celovitosti organizacije ter znanje in veščine, značilne za strateško raven, razvoj vizije, uvajanje sprememb itn.

Mogoča oblika sistema VIU je prikazana v prilogi 2. Temelji na predpostavki, da bo za vstop v vojaško organizacijo nujno petletno izobraževanje in bo častnik ob nastopu službe mojster (*master*) svojega poklica, kar glede na zahtevnost in primerjavo z drugimi poklici doma in v tujini ni presenetljivo.

Razvoj vojaškega šolstva v Sloveniji je tesno povezan s civilnim izobraževalnim sistemom. Pomanjkljivosti sedanjega sistema je v prikazani obliki mogoče deloma reševati že danes, vendar pa je dolgoročno nujen razvoj lastnih strokovnih kadrov na posebnih vojaških področjih, ki bodo kakovostno dvignili raven vojaškega izobraževalnega sistema častnikov. Pri tem bo treba poglobiti sodelovanje z

izobraževalnimi ustanovami, tako s civilnimi doma in vojaškimi v tujini. Le tako bomo pridobili ustrezno znanje na področju vojaških in drugih ved, ki je nujno za uspešno delovanje vojaške organizacije v novem okolju.

LITERATURA

- Army Commissioned Officer Career Information, dosegljivo na internetu: <http://usmilitary.about.com/library/milinfo/aofficeinfo/bleducation.htm> (19. 12. 2006).*
- Mckinley, R. MATTEW, 2005: An Assessment of the Army Officer Education System from Adult Learning Perspective. School of Advanced Military Studies, US CGSC, Fort Leavenworth, Kansas, ZDA.*
- Officer Professional Military Educational Policy, akt CJCS 1800.01B – Chairman of Joint Chief of Staff (30. avgust 2004), Washington D.C., ZDA, 2004.*
- The Army Training and Leader Development Panel (ATLDP) – Officer Study – Report to the Army, US Department of the Army, Washington D.C., ZDA, 2001.*
- US Army Command and General Staff College Self-study Report, US CGSC, Fort Leavenworth, Kansas, ZDA, December 2005.*
- Bradley RACHAEL, Nestler SCOTT, 2006: Adapting LifeLines to Army Officer Personnel Processes. University of Maryland, MD, ZDA.*
- Program for JPME Phase I Equivalent Credit, CJCS CM-0284-06, 27 Apr 2006.*
- Koncept sistema VIU v SV, akt NGŠSV šifra 811-01-6/03-4 z dne 9. 7. 2003.*
- Resolucija o Nacionalnem programu visokega šolstva Republike Slovenije 2006–2010, osnutek maj 2006, dostopno na spletni strani MVŠZT.*
- Zakon o visokem šolstvu – uradno prečiščeno besedilo, Uradni list RS, št. 119/2006.*
- Pravilnik o izobraževanju, usposabljanju in izpopolnjevanju v Ministrstvu za obrambo, Ljubljana, april 2006. Obvezne usmeritve za preoblikovanje in razvoj sistema VIU v Slovenski vojski, akt MO RS št. 811-01-1/2003-31 z dne 14. 7. 2003.*
- Obvezne usmeritve za sistem kariernih poti pripadnikov stalne sestave SV, akt MO RS šifra: 180-02-4/2004-7 z dne 1. 10. 2004.*
- Osnutek priročnika za pripadnike SV, akt NGŠSV 016-02-2/04-19 z dne 1. 10. 2004.*
- Officer Professional Military Education Policy, CJCSI 1800.01B, Washington D.C. ZDA, 2004.*
- Eric S. BARTELT, 2007: Army transforms its officer education system. Dosegljivo na internetu: <http://www.usma.edu/PublicAffairs/PV/030221/OfficerEducation.htm>, 4. 1. 2007.*
- Peter SVENSSON in Lema BILLUNG, 2004: Officer Training. Švedska. Dosegljivo na internetu: http://www.mil.se/Officer_Training, december 2006.*
- Wally STRUYS, 2006: Briefing on RMA Bachelor–Master Program. Poljče.*
- The Royal Defence College (RDC), History: Part from the 1978 to the present day, dosegljivo na: <http://www.mil.be/rdc/>, december 2006.*
- Army Commissioned Officer Jobs (ACOJ), dosegljivo na: usmilitary.about.com/od/officerjob1/blaroffjobs.htm (12. 1. 2007).*
- Commissioned Officer Professional Development and Career Management, Department of the Army Pamphlet 600–3, Headquarters Department of the Army Washington, D.C., 28. december 2005.*

UMEŠČENOST POSAMEZNIH PROGRAMOV IN USTANOV VIU V IZOBRAŽEVALNI SISTEM OBOROŽENIH SIL ZDA

	Stopnja VIU	I.	II.
2.	Poimenovanje stopnje VIU	Pred nastopom službe (Precommissioning)	Osnovno (Primary)
3.	Izvajalec	zvrst (Service)	zvrst (Service)
4.	Raven vojskovanja	taktična	taktična
5.	Ustanove, ki izvajajo programe šolanja	zvrstne akademije, enote za usposabljanje rezervnih častnikov, zvezne ali državne šole za častnike	rodovske, specialistične ali štabne specialistične šole, (OAC=>CCC, CAS3) Osnovni častniški tečaji (OBC)
6.	Čas (leta) službovanja	0	0–2 OBC 2–7 OAC=>CCC, CAS3
7.	Čin	kandidat	2LT, 1LT, CAPT
8.	Ciljna skupina	kandidati za častnike	častniki v rodovskih in zvrstnih enotah na taktični ravni
9.	Vsebine VIU	VIU na tej ravni je usmerjen na pripravo kandidatov za častnike na promoviranje v častniški čin v zvrsti, ki je nosilec programa. Kurikul je usmerjen v pridobivanje temeljnega znanja o obrambnem sistemu ZDA, vodenju, menedžmentu, etiki in drugih vsebinah za uspešno opravljanje častniške dolžnosti.	Osnovni VIU je usmerjen v pripravo mladih častnikov za delo v dodeljenem rodu, specialnosti ali štabni specialnosti. Kurikul je predvsem rodovski in zvrstno obarvan in usmerjen na taktično raven vojskovanja. Šole, ki izvajajo programe za raven stotnikov, imajo vključene vsebine združenega vojskovanja.
10.	Trajanje tečajev	4 leta	3–6 mesecev OBC 3–9 mesecev OAC=>CCC,
11.	Kaj omogoča šolanje na tej ravni	promocijo v častnika (čin 2 nd Lieutenant)	OBC – poročnik, stotnik OAC+CAS3 major CCC major
12.	Primerljivost programov s programi VIU SV	šola za častnike – splošni del	OBC – šola za častnike, specialistični del OAC+CAS3 – štabno šolanje CCC – štabno šolanje

III.	IV.	V.
Vmesno (Intermediate)	Visoko (Senior)	Za generale (General/Flag Officer)
zvrst (Service)/NDU	zvrst (Service)/NDU	NDU
operativna	strateška	strateška
zvrstne šole vmesne ravni (ACSC, ACGSC, CNCS, MCCSC), združene šole vmesne ravni (JCWS, JAWS)	zvrstne visoke vojaške šole (AWC, USAWC, NWC, MCWAR), priznane zvrstne šole te ravni v tujini, združene visoke vojaške šole (NWC, ICAF, JCWS, JAWS)	CAPSTONE (NDU) JFOWC (Air University), funkcijski tečaji PINNACLE (NDU)
7–15	16–23	24–30
maj.	ppk., pk.	bg., mg. ...
častniki v zvrstnih enotah na taktični in operativni ravni ter častniki v združenih poveljstvih na operativni ravni	vodilni častniki v zvrstnih poveljstvih na operativni ravni ter častniki v združenih poveljstvih na strateški ravni	generali
Vmesna raven šolanja je usmerjena v vojskovanje na operativni ravni. Slušatelji razširijo svoje znanje o pripravi in uporabi združenih sil na operativni in taktični ravni. Pridobijo boljše razumevanje zvrstnih in združenih posebnosti. Razvijajo analitične in ustvarjalne sposobnosti ter se ob nadaljevanju razvoja v veščinah vojskovanja seznani tudi s strategijami in načrti vojskovališč, nacionalno vojaško strategijo ter nacionalno varnostno strategijo in politiko.	Visoke šole pripravljajo častnike za vodenje na strateški ravni. VIU je usmerjeno predvsem na strategijo, operativno načrtovanje na ravni vojskovališč ter umetnost in znanost razvoja, povezovanja in uporabe instrumentov moči države (DIME) v miru in vojni. Pri študiju na tej ravni je poudarek na analizi, kritičnem ocenjevanju, spodbujanju ustvarjalnosti in zagotavlja napredovanje v širini izobraževalne izkušnje.	Šolanje na tej ravni pripravlja visoke častnike in generale na visoke položaje v združenih, medresorskih in mednarodnih strukturah. Tečaji vsebujejo tematiko velike strategije, nacionalne varnostne strategije, nacionalne vojaške strategije in strategije vojskovališča. Poudarek je tudi na izvajanju operacij in kampanj v združenem, medresorskem in mednarodnem okolju, katerih cilj je uresničevanje nacionalnovarnostnih ciljev in interesov.
10 mesecev	10 mesecev	6 tednov (CAPSTONE)
ACSC – ppk., pk. ACGSC – ppk., pk. CNCS – ppk., pk. MCCSC – ppk., pk. Zvrstne dolžnosti JCWS – ppk., pk. JAWS – ppk., pk. združene dolžnosti	AWC USAWC NWC MCWAR	CAPSTONE PINNACLE JFOWC
višje štabno šolanje	generalštabno VIU	Nimamo primerljivega programa.

KONCEPT IZOBRAŽEVANJA ČASTNIKA SV

	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AVG	SEP	OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	
1					TVSU				1. semester				TVSU
2		2. semester					TVSU		3. semester				TVSU
3		4. semester					TVSU		5. semester				TVSU
4		6.semester (TVSIU)			DIP		OVSU		7. semester				TVSU
5		8. semester					OVSU		9. semester				TVSU
6		10. semester (OVSU)			MA								
	3-4 LETA - DELO V ENOTI												
7	Štabno šolanje		R. modul										
	4-6 LETA - DELO V ENOTI												
8	Višje štabno šolanje + Mag.				MA		Višje štabno šolanje + Mag.						
	4-8 LETA - DELO V ENOTI												
9	Generalštabno šolanje + Mag.				MA		Generalštabno šolanje + Mag.						

ZAKON O VISOKEM ŠOLSTVIU: akademski del 30 tednov
 Za strokovni del ostane še 12 tednov letno!

V prvih treh letih - 36 tednov, v nast. dveh še 12 mesecev
 ŠŠ-?ECTS, VŠŠ - 60ECTS, GŠŠ - 60ECTS